

Anna B. Kowalska

Joanna Fonferek, Mirosław Marcinkowski, Urszula Sieńkowska,
Elbląg – życie codzienne w porcie hanzeatyckim / Elbląg – everyday life in the Hanseatic port,
Elbląg 2012, 180 s.
ISBN 978-83-7789-141-4

Praca jest poświęcona omówieniu różnych aspektów życia codziennego w hanzeatyckim Elblągu na podstawie znalezisk archeologicznych. Ma charakter popularyzatorski, a jej celem jest przybliżenie szerszemu kręgowi odbiorców historii średniowiecznego Elbląga oglądanej przez pryzmat przedmiotów pozyskanych w drodze wykopalisk archeologicznych. Badania wykopaliskowe w obrębie elbląskiej Starówki zostały zainicjowane na przełomie lat 80. i 90. XX wieku. Powiązane z badaniami różnych dyscyplin naukowych stały się wzorem dla kształtującej się wówczas w Polsce archeologii miejskiej. W początkowym rozdziale Autorzy prezentują historię badań wykopaliskowych w Elblągu oraz ich najważniejsze rezultaty, zaznaczając jednocześnie, że opracowania wszystkich materiałów archeologicznych nie zostały jeszcze ukończone. Sporo miejsca zajmuje opis zmienności rozplanowania przestrzennego i rozwoju zabudowy drewnianej, a następnie ceglanej oraz infrastruktury miejskiej – sieci ulic, placów, wodociągów, latryn. Archeologia dostarczyła wielu cennych informacji na temat początków zagospodarowania rejonów nadrzecznych granic miasta i korekt w zabudowie, których nie ma w źródłach pisanych. Omówiono sposoby wznoszenia budynków drewnianych oraz ceglanych, a także rozplanowanie działek osiedleńczych w okresie od połowy XIII do lat 20. XX wieku.

Dalsza część pracy zawiera podsumowanie wyników badań nad handlem, który został uznany za podstawę rozwoju gospodarczego miasta i dobrobytu jego mieszkańców. Autorzy podkreślili dogodne położenie geograficzne Elbląga ułatwiające rozwój stosunków handlowych z całą Europą, w tym także dobre warunki kształtowania się międzynarodowego handlu morskiego. Przynależność do Hanzy oraz łatwy dostęp do dużej ilości drewna sprzyjały rozkwitowi żeglugi. Kupcy elbląscy handlowali ze wszystkimi i właściwie wszystkim: surowcami, żywnością, przedmiotami zbytku i towarami masowymi. Handel nierozzerwalnie łączył się z działalnością wytwórczą. Pod koniec XIII wieku w Elblągu zaczęły powstawać pierwsze organizacje cechowe, których największy

rozkwit przypada na XIV stulecie. W trakcie badań archeologicznych odkryto między innymi pozostałości warsztatu garncarskiego, a także liczne kafle piecowe często dekorowane motywami zaczerpniętymi z grafik wielkich mistrzów. Wyraźne, choć nie tak bardzo jak w przypadku garncarstwa ślady poświadczają obecność rzemieślników zajmujących się obróbką kości i poroża – wytwórców grzebieni, guzików i innych drobnych przedmiotów codziennego użytku, a także szewców i innych wytwórców wykorzystujących w pracy garbowaną skórę zwierzęcą, producentów wyrobów z drewna i metali.

Na podstawie źródeł archeologicznych zostały podjęte problemy higieny średniowiecznych elblązan, w tym walka z wilgocią, usuwanie nieczystości i zaopatrzenie w świeżą wodę oraz zdrowie i higiena osobista. Sporo miejsca zajmują interesujące uwagi na temat wyposażenia kuchni, spożywanych posiłków, a następnie dziecięcych zabaw i rozrywek w mieście. Nie zabrakło również omówienia życia intelektualnego i duchowego w średniowiecznym Elblągu. W podsumowaniu Autorzy zawarli uwagi na temat dynamiki zmian w sposobie życia mieszczan na przestrzeni wieków. Całość kończy kalendarium dziejów Elbląga. Książka jest bogato ilustrowana fotografiami zabytków archeologicznych. Zawiera także krótkie, encyklopedyczne omówienia trudniejszych terminów i wyrażań. To popularyzatorskie ujęcie dziejów Elbląga zawiera także zestawienie podstawowej literatury, którą posłużyli się Autorzy. Na podkreślenie zasługuje fakt, że jest w całości tłumaczona na język angielski.